

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมมานานโดยที่ไม่สามารถแก้ไขได้หมดสิ้น อีกทั้งยังคุกคามสู่เด็กและเยาวชนอายุน้อยลงทุกวัน ๆ ปัญหานี้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล ครอบครัว สังคม ประเทศชาติและโลกโดยส่วนรวม โดยล่าสุด องค์การสหประชาชาติ คาดการณ์ว่า ประชากรโลกประมาณ ร้อยละ 3-4 หรือประมาณ 210 ล้านคน มีปัญหาติดยาเสพติดและสารเสพติด และยังคงคาดการณ์ว่า ยาบ้าจะเป็นสารเสพติดที่ระบาดตลอดยุคศตวรรษที่ 21 และเมื่อวิเคราะห์การแพร่ระบาดของยาบ้าพบว่า ทั่วโลกมีแนวโน้มการระบาดเพิ่มขึ้น โดยที่อเมริกาเหนือ สหราชอาณาจักร และเยอรมนี เป็นประเทศในแถบตะวันตกที่ประสบปัญหานี้มากที่สุด ส่วนในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะที่ประเทศจีนประเทศเดียว ในปี 2542 จับกุมยาบ้าได้น้ำหนักประมาณ 16 ตัน และประเทศที่มีรายงานการระบาดสูงสุดคือ ประเทศไทย รองลงมาคือประเทศญี่ปุ่น (ผู้จัดการรายวันประจำวันที่ 27 มิถุนายน 2544 : 7) ซึ่งความจริงแล้ว ทั่วภูมิภาคเอเชียทั้งหมดเริ่มประสบการระบาดของการใช้ยาเสพติดในหมู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นตั้งแต่ช่วงปลาย พ.ศ. 2503-2512 ทั้ง ๆ ที่สังคมในภูมิภาคนี้ไม่เคยมีวัยรุ่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาก่อน วัยรุ่นแต่ก่อนนั้นอยู่นอกวงการยาเสพติดอย่างสิ้นเชิง (เพชรฯ สังขะวร, 2530 : 115)

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชน ประมวลได้ดังเช่นงานวิจัยของ โสภกา ชูพิกุลชัยและคณะ (2533) ที่ศึกษาการแพร่ระบาดของสารเสพติดของเด็กและเยาวชนย่านชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กและเยาวชนจะเริ่มใช้สารเสพติดเมื่ออายุ 11-14 ปี โดยมีคนในครอบครัว รวมถึงเพื่อนส่วนใหญ่ใช้สารเสพติด และเป็นผู้ชักจูงใจให้เด็กและเยาวชนใช้สารเสพติดเป็นครั้งแรก ซึ่งสารเสพติดที่ใช้มีหลายชนิดปนกัน เช่น บุหรี่ เหล้า กัญชา และเฮโรอีน **ในส่วนเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้ใช้สารเสพติด** เด็กรู้สึกว้า ขณะถูกชักชวน เด็กส่วนใหญ่อยากลอง ขณะเสพสารเสพติด มีความรู้สึกที่กำลังทำผิด คิดถึงบิดามารดา กลัวเสียใจ และกลัวถูกทำโทษ (ในการใช้สารเสพติดครั้งแรก) แต่ไม่เคยนึกถึงครู **เกี่ยวกับแหล่งระบาด** แหล่งระบาดของสารเสพติดทั่วไป ได้แก่ ย่านชุมชนแออัด ดิสโก้เธค โรงเรียน ศูนย์การค้า บ้านเพื่อนที่ไม่มีผู้ปกครอง ได้สะพานลอย คิวมอเตอร์ไซด์ ใต้ถนนแฟลต สนามม้า สนามมวย โรงงานต่าง ๆ บั๊มน้ำมัน และแหล่งจอดรถบรรทุก **วิธีแพร่ระบาด** เกิดจากการถูก

ชักชวน ความอยากรู้อยากเห็น การถูกหลอกให้หลงเชื่อ ทำตามเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิด ถูกเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดบังคับ คะยั้นคะยอให้ลองใช้ ความอยากลองดูว่าเป็นอย่างไรและมีความสุขหลังจากการเสพย์แล้วมีความรู้สึกว่าได้ใช้สารเสพติด **ปัจจัยสนับสนุนการแพร่ระบาดของสารเสพติด** คือ ความประทับใจจากภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสารเสพติด การเป็นผู้ขายสารเสพติดรายย่อย มีเพื่อนใช้สารเสพติด ทำตามเพื่อนเพื่อให้เข้ากลุ่มได้

นอกจากนั้น จากสถิติที่ผ่านมา (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2541) ต่างก็พบว่า สถิติอายุของผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมีผู้ติดยาเสพติดอายุน้อยลงทุกที คือ อายุเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่ม 16 - 24 ปี ทั้ง ๆ ที่อดีตอายุของผู้ติดยาส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี โดยเป็นบุคคลในช่วงอายุ 21-25 ปีมากที่สุด และจากการวิจัยและการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดเท่าที่ผ่านมาให้ข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า เด็กวัยรุ่นเป็นผู้ที่ติดยาเสพติดมากที่สุดเมื่อเทียบกับบุคคลในวัยอื่น ๆ ตลอดจนสถิติของผู้ที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาลธัญญารักษ์ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า พบคล้าย ๆ กันว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นเด็กวัยรุ่นอายุ 15 - 24 ปี

การที่ยาเสพติดได้รุกคืบสู่เด็กและเยาวชนเข้าใกล้ทุกขณะ และไม่มีทีท่าว่าจะยุติ ทำให้บางคนเปรียบยาเสพติดเป็น “ผีดิบสุดเลือด” “ตัวบ่อนทำลายชีวิต” “มัจจุราชคร่าชีวิตคนเป็น ๆ อย่างไม่มีความปราณี” แต่ก็มีจำนวนผู้คนที่เดินเข้าไปอยู่ในอุ้งเล็บของยาเสพติดมากขึ้นทุกที ดูเหมือนว่าการศึกษา การรณรงค์ และการต่อต้าน การปราบปราม ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ยังสกัดกั้นการแพร่หลายของยาเสพติดไม่ได้ “ยิ่งปราบก็ยิ่งขยายตัวแพร่พันธุ์” จนถึงปัจจุบันการติดยาเสพติดกลายเป็น “พฤติกรรมสมัยนิยมของเยาวชน” ไปแล้ว (เพชร สัจจวรรณ, 2530 : 116)

ถึงแม้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ผ่าน ๆ มา ได้วางมาตรการนโยบายในการแก้ปัญหา ยาเสพติด แต่ก็ยังไม่สามารถขจัดปัญหา ยาเสพติดไปจากสังคมไทยได้ ยิ่งนานวันยิ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากมายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนถึงความมั่นคงของประเทศ รัฐบาลต้องใช้งบประมาณเพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษเป็นจำนวนมากในแต่ละปี แต่ก็ไม่อาจจะยับยั้งให้น้อยลงได้ โดยประเทศไทยเริ่มมีนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างจริงจังมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นแผนที่ใช้ปัจจุบันก็ได้วางนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดเพื่อเสริมสร้างความสงบสุขในสังคมไว้ 4 แนวทาง ได้แก่

1. ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ตลอดจนกลุ่มผู้ใช้แรงงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายควบคู่กับการจับกุมและดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตและผู้จำหน่ายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
2. พัฒนาระบบการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดใน 3 ระบบ คือ ระบบสมัครใจ ระบบต้องโทษ และระบบบังคับบำบัด อย่างมีคุณภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดซ้ำ
3. ใช้สื่อสาธารณะทุกรูปแบบในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในการร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรม ยาเสพติด อุบัติภัย การทารุณกรรมเด็กและสตรี และปัญหาสังคมอื่น ๆ
4. พิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างเป็นระบบเพื่อให้มีมาตรการที่เหมาะสมและสามารถปราบปรามการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดให้ เป็นผลอย่างจริงจัง

คณะรัฐบาลชุดปัจจุบัน ภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยถือเป็น 1 ใน 3 ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข ดังที่ ร.ต.ต. เกรียงศักดิ์ โลหะชาละ ปลัดกรุงเทพมหานคร กล่าวในวันต่อต้านยาเสพติดโลกว่า “ปัญหายาเสพติดกำลังเป็นปัญหาทางสังคมที่รุนแรง รัฐบาลทักษิณถือปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญสูงสุด 3 ประการที่จะต้องเร่งแก้ไข อันได้แก่ แก้ปัญหาความยากจน ขจัดปัญหาคอร์รัปชัน และทำสงครามกับปัญหายาเสพติด...ในเรื่องของยาเสพติด มีนโยบายเน้นการป้องกันนำหน้าการปราบปราม โดยในส่วนของผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา ส่วนผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด” ดังเห็นได้ว่ารัฐบาลชุดนี้มีความจริงจังในการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างแท้จริง โดยทำการเผาทำลายยาเสพติดที่เจ้าหน้าที่จับกุมมาได้ทั้งสิ้นรวม 4,333 กิโลกรัม เป็นยาบ้า 19 ล้าน 8 แสนเม็ด ผีน 135 กิโลกรัม เฮโรอีน 1,000 กิโลกรัม จากคดีทั้งหมด 14,228 คดี มูลค่า 2,000 ล้านบาท (ไทยรัฐ ประจำวันที่ 27 มิถุนายน 2544 : 10) โดยทำการเผาทำลายที่การนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2544 ซึ่งเป็นวัน “ต่อต้านยาเสพติดโลก” และมีการประหารชีวิตนักโทษที่ต้องคดีจำหน่ายยาเสพติด 50,000 เม็ด ซึ่งเป็นนักโทษรายที่ 6 ที่ถูกประหารชีวิต เนื่องจากคดียาเสพติดนับตั้งแต่รัฐบาลชุดปัจจุบันได้เข้ามาบริหารประเทศ

ซึ่งจากแนวคิดและทัศนคติในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังกล่าว ทำให้ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาและก่อนหน้านี้นี้ ได้มีโครงการเกี่ยวกับการ “สร้างภูมิคุ้มกัน” ในเรื่องปัญหายาเสพติดในสังคมไทยเกิดขึ้นมากมาย โดยเป็นโครงการที่เกิดจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ อาสาสมัคร ฯลฯ ต่าง ๆ ลักษณะโครงการมีทั้งที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานเดียวทั้งกระบวนการ และเป็นโครงการที่มีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เช่น โครงการ *Just Say No* โดยบริษัทแกรมมี่เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และกระทรวงสาธารณสุข โครงการลานกีฬาต้านยาเสพติด โครงการเพื่อนเตือนเพื่อน ใช้กลุ่มเด็กนักเรียนในโรงเรียนช่วยตักเตือนซึ่งกันและกันโดยมีครูเป็นผู้คอยสอดส่องให้คำแนะนำปรึกษา โครงการกลุ่มเพื่อนเยาวชน เป็นโครงการที่ให้ศึกษามหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ทำเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ห่างไกลยาเสพติด โครงการสามประสานร่วมใจต้านภัยยาเสพติด โดยความร่วมมือระหว่างกรุงเทพมหานคร ตำรวจ และประชาชน โครงการกีฬาหยุดยาเสพติด เป็นความร่วมมือระหว่างกรุงเทพมหานครและบริษัทกลุ่มเดอะมอลล์ กรุ๊ป โครงการโรงเรียนสีขาว เป็นโครงการของกระทรวงสาธารณสุข โครงการล้านคนล้านดวงใจ ร่วมต้านภัยยาเสพติด เป็นโครงการรณรงค์ของเซเว่นอีเลฟเว่น ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่ร่วมมือในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในลักษณะของการบำบัดฟื้นฟูที่กำลังดำเนินการล่าสุดในปัจจุบัน ได้แก่ ค่ายบำบัดสาธารณสุข เป็นหลักสูตร 15 วัน โดยมีต้นแบบมาจากโรงพยาบาลธัญญารักษ์ ค่ายธรรมะ ของศูนย์พัฒนาคุณธรรม มหาราชวิทยาลัย ราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นหลักสูตร 3 วัน 2 คืน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า โครงการในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดดังกล่าวข้างต้น เป็นโครงการที่มี นักวิชาการ ดารา นักร้อง ศิลปิน พระ หมอ พยาบาล ตำรวจ เป็นแกนนำหรือเป็นวิทยากรในการให้ความรู้ สร้างทัศนคติ เพื่อก่อให้เกิดจิตสำนึกในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น โดยกลุ่มเด็กและเยาวชนเป้าหมายของโครงการเหล่านี้เป็นเด็กทั่วไป คือ เด็กที่อยู่ในระบบโรงเรียนซึ่งเป็น 1 ใน 4 กลุ่มเป้าหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเท่านั้น แต่ยังมีเด็กและเยาวชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกมองข้ามจากโครงการป้องกันปัญหายาเสพติดทั้งหลาย ทั้ง ๆ ที่เป็นเยาวชนกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดที่จะก้าวล่วงเข้าไปอยู่ในวังวนหรือวงจรของขบวนการยาเสพติด

กลุ่มเด็กและเยาวชนดังกล่าวคือ “กลุ่มเยาวชนผู้ต้องขัง” ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักอีกกลุ่มหนึ่งที่นโยบายการป้องกันปัญหายาเสพติด ได้วางไว้ให้มีมาตรการในการ “สร้างภูมิคุ้มกัน” ซึ่งเด็กเยาวชนผู้ต้องขังนี้เป็นกลุ่มเด็กที่จัดอยู่ในอีกกลุ่มของเยาวชนที่ประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้านและมีสภาพความเป็นอยู่ มีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มเยาวชนทั่วไป

รายงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (สำนักวิจัยสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์(2530), สิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ ออยุธยา(2531), สมหมาย กาญจนานา(2531), อัจฉรา ทองตัน(2536), ปริญา จันทร์สุริยา(2538)) ส่วนใหญ่พบว่า เด็กที่มาศาลคดีเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากแหล่งเสื่อมโทรมราว ๆ ร้อยละ 80 สาเหตุการกระทำผิดมีสาเหตุจากไม่ได้รับการอบรมที่ดีจากครอบครัว การคบเพื่อนประพฤติชั่ว และครอบครัวที่มีสภาพบ้านแตก หรือผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอน ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและสิ่งยึดเหนี่ยว มีอารมณ์รุนแรง โมโหง่าย ก้าวร้าว ดื้อรั้น เทียบเตร่กลางคืน นอกบ้าน เกียจคร้าน ไม่เรียนหนังสือ และขโมยของ เป็นต้น โดยเด็กกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับคดียาเสพติดสูง ดังรายงานสถิติของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ระบุว่า นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา พบว่า มีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาบ้า เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนผู้ต้องหาเกี่ยวกับยาเสพติดจำแนกตามประเภทยาเสพติด
ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 -2542

ปี พ.ศ.	ฝิ่น ช./ญ.	มอร์ฟีน ช./ญ.	เฮโรอีน ช./ญ.	แอมเฟ ตามีน ช./ญ.	กัญชา ช./ญ.	กระท่อม ช./ญ.	สารระเหย/ อื่นๆ ช./ญ.	รวม ช./ญ.
2535	-	-	120/12	1/-	1 2 5 / 11	-	154/57	400/80
2536	-	1/-	286/31	-	143/ 14	-	203/52	633/97
2537	-	-	762/88	69/3	258/ 18	-	261/55	1,350/ 164
2538	-	-	1,430/ 210	438/2 9	287/ 29	1/-	503/121	2659/ 389
2539	-	3/-	590/13 7	1,349/ 140	202/ 12	-	355/51	2499/ 340
2540	1/-	-/1	281/53	1,181/ 211	179/ 18	-	199/39	2471/ 322
2541	-	1/1	112/28	4649/ 564	143/ 12	1/-	584/78	5490/ 683
2542	-	-	35/9	3635/ 499	69/11	1/-	99/11	3839/ 530

ช. หมายถึง ชาย

ญ. หมายถึง หญิง

ที่มา : ฝ่ายวิชาการ กองอำนาจการ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลเล็งเห็นความจำเป็นในการ “สร้างภูมิคุ้มกัน” ให้กับเด็กกลุ่มดังกล่าว จึงมีนโยบายเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาการติดยาเสพติดของเยาวชนและกลุ่มเสี่ยง โดยได้กำหนดให้มีมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดและป้องกันกลุ่มเสี่ยงเพื่อให้เยาวชนเหล่านี้เป็นพลังของแผ่นดินต่อไป จึงได้จัดให้มี โครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู เยาวชนผู้ต้องขังเนื่อง จากปัญหา ยาเสพติด “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” ขึ้น โดยเป็นความร่วมมือระหว่างกรมการ รักษาดินแดน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศูนย์พัฒนาคุณธรรม มหาราชวิทยาลัย และกรมประชาสัมพันธ์

โครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” เป็นโครงการนำร่องในการ แก้ไขปัญหา ยาเสพติดในกลุ่มเด็กเยาวชนผู้ต้องขัง เริ่มดำเนินการรุ่นที่ 1 ระหว่างวันที่ 4-18 มิถุนายน 2544 โดยโครงการทดลองจะดำเนินการรวมทั้งสิ้น 5 รุ่น จัดขึ้นเพื่อระดมความร่วมมือ ในการบำบัดและฟื้นฟูเยาวชนที่มีปัญหา ยาเสพติด ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เข้ามา ร่วมแรงร่วมใจกันในการให้โอกาสและเป็นกำลังใจแก่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ดังที่ นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงความหมายของ คำว่า “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” ไว้ว่า “เยาวชนทุกคนอยากเป็นคนดี อยากได้รับการช่วยเหลือให้เป็นคนดี อยากได้รับการยกย่องในสังคม ถึงแม้ครั้งหนึ่งจะเกิดก้าวพลาดไปก็ตาม แต่เมื่อบุคคลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นเสมือนพี่ น้ำ อ้า เข้ามาให้ความรัก ความอบอุ่น และความช่วยเหลือ ก็สามารถทำให้เยาวชนทุกคนที่เดินทางผ่านเข้ามาในความมืดพบเจอพระจันทร์เต็มดวงที่ให้แสงสว่างในความมืด ทำให้เยาวชนได้เห็นช่องทางเดิน ที่ถูกต้อง เด่นชัดขึ้น”

ดังนั้นการทำการฝึกอบรมเพื่อบำบัดฟื้นฟู ดังกล่าว จึงมีผู้ดำเนินบทบาทเป็นวิทยากรที่หลากหลาย ทั้งเจ้าหน้าที่จาก สยช. เจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมอาชีพ พระวิทยากร และทหาร โดยที่ทหารเป็นผู้มีบทบาทหลักมากที่สุดในการฝึกอบรม เนื่องจากเป็นทั้ง ครูฝึก ครูวิทยากร และผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการฝึกอบรมอย่างใกล้ชิดตลอดโครงการ และทำการอยู่ในค่ายฝึกอบรมกับเด็กตลอดระยะเวลา 17 วันของโครงการแต่ละรุ่น นอกจากนี้โครงการดังกล่าวยังจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างเจตคติให้เยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมิให้กลับไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดอีกต่อไป

จะเห็นได้ว่า โครงการดังกล่าว เป็นโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แนวทางใหม่ที่ให้ “ทหารเป็นพระเอก” ในการฝึกอบรมบำบัด พื้นฟูเยาวชนผู้ต้องขัง ซึ่งโครงการนี้มีความใหม่ทั้งตัว ผู้ทำหน้าที่ฝึกอบรม คือ ทหาร และตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือ เยาวชนผู้ต้องขัง ซึ่งแตกต่างจากโครงการเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผ่านมา ๆ มา โดยพลตรี อติศร รัตนเสนีย์ ได้ให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งถึงการเข้าไปมีบทบาทในเรื่องปัญหาเสพติดของ ทหารว่า “ปลัดกระทรวงมหาดไทยกล่าวว่า อดีตของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ประเทศ (กอ.รมน.) ประสบความสำเร็จในการสร้างกระแสการต่อต้านคอมมิวนิสต์ จึงควรใช้ ศักยภาพนี้ในการสร้างกระแสการต่อต้านยาเสพติด ให้คนในชาติตระหนักถึงความร้ายกาจของ ปัญหาเสพติดให้ได้ โดยใช้การปฏิบัติการทางจิตวิทยาประชาสัมพันธ์สร้างกระแสต่อต้าน โดย งานของทหารไม่ใช่การปราบปราม แต่เป็นเรื่องของการป้องกัน คือ การสร้างกระแส คือภารกิจของ ทหารใช้วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหามาวิธีการที่จะให้คนที่ติดยาเสพติดไปแล้วหรือคนที่อยู่ใน วงการค้าย ๆ ถอนตัวออกแล้วก็ป้องกันไม่ให้คนเข้าไปเพิ่ม หากทำได้ถือว่าประสบความสำเร็จใน ส่วนงานของทหาร”

จากการมีส่วนร่วมในโครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” แสดงให้ เห็นว่า นอกเหนือจากการเสียสละเพื่อทำหน้าที่ในการป้องกันรักษาประเทศแล้ว ทหารได้เข้ามา มีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติอีกด้วย ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา ภารกิจ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ทหารเข้าไปมีบทบาท เช่น การนำเด็กที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทระหว่าง โรงเรียนเข้าฝึกเพื่อปลูกจิตสำนึกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า บทบาทใน การเป็นผู้ฝึกอบรมเด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นบทบาทใหม่ที่ทหารได้รับความไว้วางใจจาก สังคมให้เป็นผู้ “ดึง” เยาวชนที่หลงผิดให้ไพล่ฟื้นขึ้นมาจากความเลวร้ายในอดีต ซึ่งเป็นประเด็นที่ น่าสนใจศึกษาว่าทหารสามารถรับมือกับ บทบาทใหม่ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อย เพียงไร

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงกลยุทธ์การสื่อสารที่ทหารใช้ในการฝึกอบรมเพื่อบำบัดฟื้นฟู เยาวชนผู้ต้องขังเนื่องจากปัญหาเสพติด ซึ่งเป็นภารกิจแนวใหม่ของทหารในการช่วยเหลือและ พัฒนาเยาวชนกลุ่มเฉพาะกลุ่มนี้ให้เป็นการก้ำกั้วสำคัญของชาติและเกิดศักยภาพในการพัฒนา ประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของทหารที่ใช้ในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน”
2. เพื่อศึกษาจิตวิทยาการสื่อสารในกระบวนการสื่อสารที่ทหารใช้ในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน”

ปัญหาคำถามวิจัย

1. ทหารใช้กลยุทธ์การสื่อสารอย่างไรในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน”
2. กระบวนการสื่อสารของทหารในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” มีการใช้จิตวิทยาการสื่อสารอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารและจิตวิทยาการสื่อสารในโครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ต้องขังเนื่องจากปัญหาเสพติด “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” ณ สถานบำบัดฟื้นฟู บ้านฟ้าใส ต.คลองโยง อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม และค่ายฝึกนักศึกษาวิชาการทหาร (เขานก) อ.เมือง จ.กาญจนบุรี โดยศึกษาทหารชุดฝึกผู้ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหลักของโครงการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กลยุทธ์การสื่อสาร หมายถึง วิธีการถ่ายทอดสารจากทหารไปยังเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการฯ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อให้ความรู้ และเพื่อการโน้มน้าวใจให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยศึกษากระบวนการสื่อสาร ทั้ง 4 องค์ประกอบคือ ผู้ส่งสาร คือ ทหารชุดฝึกอบรมฯ สาร คือ รหัสสาร เนื้อหาสาร การจัดส่งสาร ที่ทหารใช้ในการทำการสื่อสารกับผู้เข้ารับการฝึก ช่องทางการสื่อสาร คือ วิธีการสื่อสารระหว่าง

บุคคล การใช้กระบวนการกลุ่ม และการใช้สื่อต่าง ๆ ในการฝึกอบรม และผู้รับสาร คือ เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการฯ

จิตวิทยาการสื่อสาร หมายถึง วิธีการปรับการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ทั้งการใช้ วจนภาษาและอวจนภาษาที่ทหารใช้สื่อสารกับเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกในโครงการฯ โดยใช้หลักปฏิบัติการจิตวิทยาทางทหารร่วมไปในขณะทำการสื่อสารเพื่อให้การบำบัดฟื้นฟูประสบความสำเร็จได้ด้วยการสื่อสาร

ทหาร ในที่นี้หมายถึง ทหารจากกรมการรักษาดินแดนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการฝึกอบรมโครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” ตั้งแต่ระดับหัวหน้าชุดฝึก รองหัวหน้าชุดฝึก หัวหน้ากองพัน หัวหน้ากองร้อย ครูฝึก รวมถึงครูวิทยากร หน่วยพยาบาล และครูผู้ดูแล

โครงการ ในที่นี้หมายถึง โครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู เยาวชนผู้ต้องขังเนื่องจากปัญหาเสพติด “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” ซึ่งเป็น โครงการที่มีวิทยากรในหลายส่วน แต่การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาในส่วนของวิทยากรทหารเท่านั้น

การฝึกอบรม หมายถึง วิธีการ หรือกระบวนการในการสร้างความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ให้แก่บุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมนั้น ๆ ในที่นี้หมายถึง การให้ฝึกปฏิบัติภาคสนาม การสอน การชี้แนะ และสร้างจิตสำนึก โดยทหารที่เป็นครูฝึกและวิทยากร ไปยังผู้เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การฝึกละลายพฤติกรรม การฝึกบุคคลท่ามือเปล่าและแถวซิด การปฏิบัติตนและมารยาทในสังคม การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ เป็นต้น

การฟื้นฟู หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ติดยาเสพติดให้มีสภาพร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ จนเข้าสู่ภาวะปกติเหมือนกับบุคคลทั่วไปในสังคม โดยวิธีการนั้น ๆ อาจใช้ยาช่วยหรือไม่ใช้ยาช่วยก็ได้ การฟื้นฟูในที่นี้ เป็นวิธีการที่ไม่ใช้ยาช่วย เรียกได้ว่าเป็นการรักษาในขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ยาเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อบุคคลเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดย รับประทาน ดม สูด ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพยามากขึ้นเรื่อย ๆ มีอาการถอนยาเมื่ออยากยา และเป็นผลอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจของผู้เสพ จนเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับและถือว่าเป็นของไม่ดีต้องห้าม และมีกฎหมายควบคุม ได้แก่ โคเคน ยาบ้า กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน เป็นต้น

เยาวชน ในที่นี้หมายถึง ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟู “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน” ณ สถานบำบัดฟื้นฟูฯ บ้านฟ้าใส ต.คลองโยง อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม และค่ายฝึกนักศึกษาวิชาการทหาร (เขานก) อ.เมือง จ.กาญจนบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงกลยุทธ์การสื่อสารและจิตวิทยาการสื่อสารของทหารที่ใช้ในการฝึกอบรมเพื่อบำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ต้องขังที่มีปัญหาเนื่องจากยาเสพติด เพื่อสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการและแก้ไขข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ได้แนวทางสำหรับการวางแผนการสื่อสารในด้านการฝึกอบรมบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดกลุ่มดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในรุ่นต่อไป

2. ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมมือเพื่อ “กันและแก้” ปัญหาเสพติดในเยาวชนได้ทราบถึงวิธีการ “กันและแก้” โดยวิธีการทางทหาร และอาจนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนไทยกลุ่มอื่น ๆ ในโครงการต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินอยู่และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ศูนย์วิทยยุทธวิทยาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย